

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg štev. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 13. V Ljubljani, 15. julija 1915. Letnik XXXII.

Obseg: Sosea Razumnika konjereja. — Kako je spravljati sadje. — Vprašanja in odgovori. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Inserati.

Sosea Razumnika konjereja.

19. Zlomljena noga.

Razumnik je bil na semnju, ker si je hotel kupiti žrebe. Nek nepoznan konjerejec mu je tako ponujal za 320 kron. Žrebe je bilo lepo, živahno in pravilno zraščeno.

„Koliko pa je staro?“ je vprašal Razumnik.

Tuji ponudnik mu je odvrnil: „Sedaj je staro ravno štiri mesece. Razvito in razraslo je pa tako, kot bi bilo šest do sedem mesecev staro. Mati njegova je takisto lepa in velika žival. Žrebe bo tako lepo zraslo, da ga bo veselje pogledati. Za vpreganje bo kot nalašč.“

„Če je samo štiri mesece staro, bi z veseljem dal zanj 300 kron,“ je Razumnik odvrnil. „Zdi se mi pa, da je žrebe vendarle starejši.“

Tuji sejmar je na vse pretege zatrjeval in dokazoval, da živalca ni niti uro starejša kot je bil prvotno rekel, toda Razumnik se stem ni hotel zadovoljiti.

Potrpežljivo je poslušal kričaja in ko je ta končal s svojo hvalo, ga je poprosil naj žrebetu odpre gobec, da mu more pogledati na zobe.

Sejmar se je začel na razne načine izgovarjati in je hotel vsekako doseči, da Razumnik ne bi žrebetu pogledal na zobe.

Sveda mu vse to ni prav nič pomagalo.

Razumnik mu je rekel, da če se sam ne more prepričati o starosti žrebetovi, kratkomalo o kaki kupčiji niti govora ne more biti.

Dasiravno silno nerad je tujec slednjič žrebetu vendarle odprl gobec, ko je izprevidel, da se Razumnik ne šali.

Ta je zobovje natančno ogledoval, posebno natančno in dolgo je pa opazoval sekavce.

Ko si je zobe dodobra ogledal se je zasmejal in rekel: „Sem vendarle prav trdil, kajti žrebe je sedem mesecev pač že izpolnilo.“

Videlo se je tujcu, da mu Razumnikova izjava ni po godu, kisló je nakremžil obraz in molčal.

Po kratkem molku je rekel Razumnik: „Žrebe je vendarle precej starejši, kot ste Vi prej trdili. Vendar mi je to pač vseeno in sem voljen dati Vam 310 kron zanj. Toliko je pač že še vredno.“

„Prav, zadovoljen sem,“ je rekel prodajalec in vdaril v ponujeno mu roko, nakar mu je Razumnik takoj odštel dogovorjeni znesek 310 kron v bankovcih.

Razumnik je potem pomignil hlapcu, ki je žrebe prevzel in takoj odpeljal.

„Po čem pa si spoznal, da je žrebe že sedem mesecev staro in ne samo štiri, kakor je trdil sejmar,“ je vprašal Podlipec, ki je bil ves čas navzoč. „Kar takole hitro določiti starost kake živali nemara ne more biti prav lahko.“

Razumnik je odvrnil: „V tem primeru pač ni bilo težko. Sicer ti tega takoj tukaj ne morem dobro razložiti, če pa hočeš danes zvečer ali jutri zjutraj priti k meni na dom, ti bom rad to skrivnost razkazal in te naučil spoznavati starost pri konjih po zobeh.“

„Prav gotovo pridem,“ je odvrnil Podlipec, „kajti to znati si že dolgo želim.“

Končavša svoj razgovor sta se moža razšla.

Drugega jutra se je Podlipec že zgodaj oglasil pri Razumniku.

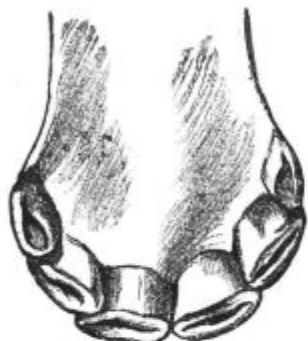
„Sedaj se pa najina šola lahko prične,“ je rekel Razumnik in obenem hlapcu zaukazal rekoč: „Janez, pripelji nama vunkaj ono žrebe, ki je bilo storjeno pred tednom.“

Janez je slušal povelje in je pripeljal žrebe.

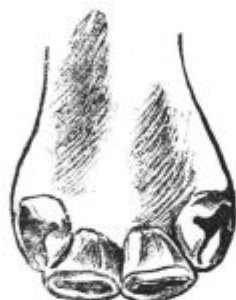
Razumnik je odprl žrebetu gobec in pripovedoval: „To žrebe ima prve mlečne zobe, takozvana kleščnika prav šele nekaj dni. Srednjih zob sedaj še ni opaziti. (Glej podobo 28.) Če bi bilo žrebe staro že šest tednov, tedaj bi moralo imeti že štiri zobe. To boš videl na mojem drugem žrebetu. Janez, sedaj pa nama pripelji malega Nestorja,“ je zaklical Razumnik hlapcu.

Ta je odvedel malo živalco v hlev in se vrnil z nekoliko večjim in starejšim žrebčkom.

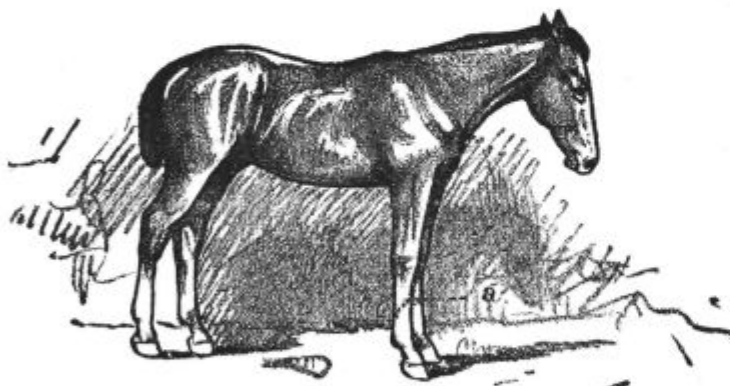
Razumnik je poučeval Podlipca dalje: „Tu vidiš v spodnji čeljusti že prav dobro razvite štiri mlečne zobe in sicer oba kleščnika in oba srednja zoba. (Glej podobo 29.) Tudi v gorenji čeljusti so se že pokazali, vendar jih ni še popolnoma dobro videti. Žrebe je sedaj ravno šest tednov staro, kajti v tej starosti se navadno pokažejo mlečni zobje.“

Podoba 30.

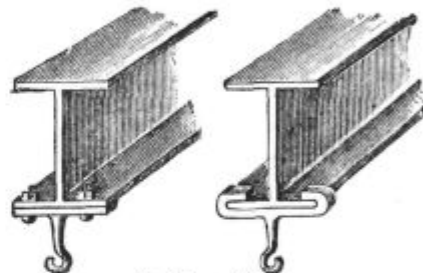
Podoba 29.

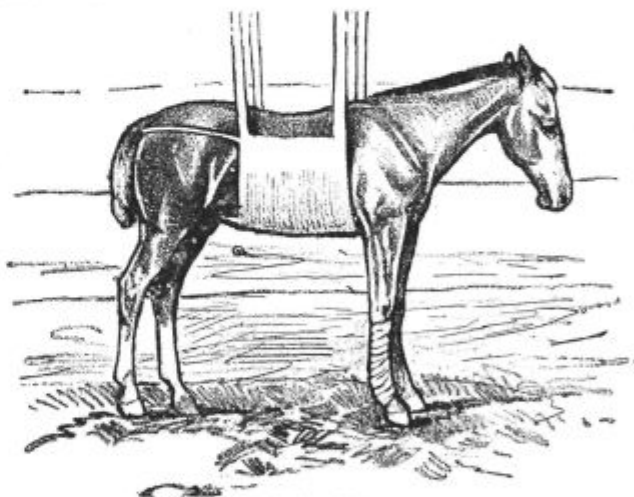
Podoba 31.

Podoba 28.

Podoba 32.

Podoba 33.

„To sedaj pač razumem,“ je rekel Podlipec, „toda kako je pa z onim žrebetom, ki si ga včeraj kupil?“

„Tudi to ti razložim takoj,“ je povzel Razumnik. „Kajne, prodajalec je trdil, da žrebe ni več kot štiri mesece staro. Ko bi bilo to res, podočnikov seveda ne bi bil smel opaziti. Pri žrebetu, ki sem ga včeraj kupil pa kočnjaka nista gledala le nekoliko iz mesa, ampak sta bila že popolnoma razvita. To boš videl takoj.“

Janez je v tem pripeljal iz hleva prejšnji dan kupljeno žrebe. Razumnik mu je odprl gobec in pokazal na podočnjaka v spodnji čeljusti rekoč: „Poglej, Podlipec, to žrebe ima že popolno zobovje. Zato ne more biti več samo štiri mesece staro, kajti podočnika sta že popolnoma izrastla in ta se pojavita s šestim mesecem. (Glej podobo 30.) Potemtakem je žrebe staro najmanj šest mesecev, če ne nekoliko več.“

Podlipec je Razumnika za pouk lepo zahvalil in je odšel proti domu.

Ravnokar ogledovano žrebe je Janez odvedel na pašnik, kjer je isto veselo skakljalo in se vrtoglavo podilo okoli in ni nič pazilo kam stopi. Revšče se je spodtaknilo ob kamen in si zlomilo nogo. (Glej pod. 31.)

Po preteku kake četrte ure je prišel Razumnik pogledat na žrebetni pašnik in se ni malo prestrašil, ko je zagledal kako mirno in klaverno je stala uboga živalca samotno v kotu pašnika. Klical in vabil jo je k sebi, a vseeno se ista ni prav nič ganila. Čudno se mu je to zdelo, zato je stopil bliže in šele sedaj opazil nesrečo.

„Zdi se mi, da si je žrebe zlomilo nogo,“ je go-drnjal sam pri sebi. „Ta nezgoda bi mi bila lahko prizanešana.“

Naglo je odšel domu in je poklical hlapca in sina. Hlapcema je zapovedal, da vzameta nekaj dolgih vreč s seboj, sam pa je poiskal star klobuk, ktereja je raz-

rezal v več širokih kosov. Ker pri hiši ni imel nobene pripravne lanene poveze, je poiskal neko staro elastično naramnico.

Sam pri sebi je govoril takole: „Morda se mi pa le posreči žrebetu vsaj za silo primerno obvezati zlomljeno nogo. Vsekako ga bom skušal ohraniti, saj če se mi poizkus ne posreči, ga itak še vedno lahko pobijem.“

S svojimi pripravami je takoj pohitel k ponesrečeni živalci, kjer so ga že čakali vsi trije prej imenovani. Žrebe je še vedno klaverno stalo na istem prostoru.

Hlapec je dejal žrebe na povodec in ga je držal, Razumnik je pa pokleknil poleg živali.

Otipaval je nogo na zlomljenem mestu. Uboga sirota je čutila precejšnjo bolečino in je venomer umikala nogo.

„Noga je pač zlomljena, vendar mislim, da je poškodba taka, da jo bo lahko izzdaviti,“ je govoril

Razumnik medtem, ko je uravnaval zlomljene dele. Žrebe je seveda trpelo hude bolečine. Ko je bila noga uravnana si je prikojil že prej pripravljeno krpo iz klobučevine ter jo položil na skvarjeni del noge.

Po tej krpi je pa ovil naramnico kakor je pač najbolje in najrahljeje mogel. Mlada živalca menda pri povezovanju ni mnogo trpela, ker je bila ves čas skoraj popolnoma mirna.

Poveza je bila torej gotova.

„Poveza bi lahko držala nekaj ur,“ je rekel Razumnik. „Najvažneje pa je, da spravimo žrebe v hlev, ne da bi isto stopilo na nogo, kajti lahko bi si jo zopet poslabšalo. Spravimo tele vreče pod njega in ga skušajmo na njih odnesti.“

S pomočjo sina in hlapcev je bilo delo kmalu, četudi nekoliko težko opravljeno.

V hlevu so ga previdno položili na tla.

Na stopu so bili pritrjeni štirje kavlji (glej podoba 32.), ki jih je bil dal Razumnik že takoj pri gradnji hleva napraviti, za morebitne take slučaje, kakršen se je bil ravnokar pripetil.

Na te kavlje so privezali primerno dolge vrvi, z vrvmi so pa privezali vreče, katero so bili prej porinili pod žrebe, da so ga mogli spraviti domu. Stem je bilo žrebe nekako dvignjeno toliko, da je pač moglo stati na zadnjih nogah, na sprednjih pa je nekako viselo. Da se pa ta naprava ne bi mogla premikati semintja, so isto privezali z drugo vrstico preko zadnjih nog in med nogami zopet nazaj proti trebuhu kakor kaže podoba 33.

Vse je bilo pripravljeno tako, da se je moglo žrebe naslanjati na visečo vrečo. Stalo je na zadnjih dveh nogah in na levi prednji popolnoma z zlomljeno nogo, z desno je pa bilo prav rahlo oprto na tla.

„Če bo tudi zdravnik potrdil, da poškodba ni več za zboljšati, tedaj je vsak trud zamen,“ je rekel Razumnik, „če mi pa reče, da bo noga še kdaj dobra, tedaj naj jo obveže, jaz bom pa poskrbel za pravo tako pripravo, kot smo jo sedaj le kot začasno napravili iz vreč in navadnih vrvi.“

Ukazal je dati žrebetu ovsa, sam se je pa takoj odpeljal v mesto po živinozdravnika.

Živinozdravnik je bil odšel po svojih opravilih in se je kmalu nato vrnil, ko je prišel Razumnik ponj. Natančno mu je tudi povedal kaj in kako je delal s ponesrečenim žrebetom. Tudi to mu je povedal, da mu je zlomljeno nogo povil s klobučino ter vrhu te ovil tudi staro, nerabljeno naramnico, ki se je vseeno dala še prav dobro raztegovati.

„Prav in pametno ste storili,“ mu je pritrdil živinozdravnik. „Ko bi ne bili zlomljene noge uravnali in vsaj za silo povezali, bi poleg že nastale poškodbe lahko nastale še druge, ki bi zdravljenje jako otežkočile. Tudi je zelo prav, da ste žrebe takorekoč obesili, kajti ono se vsled tega nikakor ne more vleči na tla in v tem primeru je pred vsem paziti na to, da se žival ne vleže.“

Razumniku je ta pohvala neznansko dobro delala ter se je zadovoljno smehljal, na tihem pa si je mislil: „In vendar je kaj prav, da sem se v svoji mladosti na kmetijski šoli pridno učil in nisem mislil le samo na zabavo.“

Po nekolikourni vožnji sta z živinozdravnikom dospela na Razumnikov dom.

Vstopila sta v hlev. Stanje žrebetovo se medtem ni nič poslabšalo in tudi sicer se ni ničesar novega pripetilo.

Zrebe je mirno stalo na treh nogah in zobalo oves iz nizkih jasl. Poveza na zlomljeni nogi je tudi še dobro držala. Od časa do časa je pa vendarle dvigalo nogo, iz česar se je moglo sklepati, da ga tišči poveza ali ga pa boli zlomljeni del noge.

„Sedaj je pa čas, da žrebetu odstranimo povezo, ki je bila popolnoma pravilno napravljena in zelo na mestu,“ je rekel živinozdravnik. „Namesto prejšnje poveze bomo pa sedaj dali drugo, ki bo bolje držala in ki ne bo tako močno tiščala.“

Razumnik je tu vprašal: „Gospod živinozdravnik, ali boste pri tem rabili mavec (gips) ali vodeno steklo? Mislim, da sta ti dve sredstvi pač zelo dobri, z njima napravljene poveze zelo dobro držijo.“

„V tem primeru je bolje, da se ne napravlja takih, ampak le navadne poveze s klejem,“ je odvrnil živinozdravnik. „S klejem napravljene poveze so lahke, močne, trpežne, poleg tega se pa taka obveza nogi lepo prilagodi in pri vsem tem žival prav nič ne tišči. Ukažite takoj prinesiti od mizarja polno ponvo mizarkega kleja, za poveže pa ni treba skrbeti, ker sem jih že sam prinesel s seboj.“

„Ali sicer še česa potrebujete gospod živinozdravnik?“ je vprašal Razumnik.

„Da,“ je odvrnil ta, „potreboval bom morda nekaj klobučevinastih krp ali pa krp od lepenke, lepo in tenko nacepljenih trsak in morda še kako drugo malenkost.“

Čez nekoliko časa je bila pripravljena že polna ponva gorkega kleja in tudi vse druge potrebščine.

Poklicali so tudi hlapce, da bi žrebe držali, če bi bilo treba.

Živinozdravnik je odstranil staro povezo.

Žrebe ni kazalo med tem časom nobenih bolečin, ko pa je bila poveza odstranjena in se je zlomljeni del noge nekoliko premaknil, je začutilo naenkrat toliko bolečino, da se je siloma vzpelo kvišku.

„Poškodba pač ni taka, da bi se ne dala pozdraviti,“ je potrdil živinozdravnik. „Upam, da se bo zlomljena kost v štirih ali petih tednih že popolnoma zarasla.“

Razumnik je bil te izjave zelo vesel in je rekel: „Zelo bom vesel, če bo žival zopet dobra. Ko dorase, bo prav lepa in močna, če je pa ravno za pleme ne bom mogel rabiti, mi je vsekako na tem ležeče, da si jo vzgojim, kot dobro delovno žival.“

Živinozdravnik je zlomljeno nogo zopet uravnal, potem jo je pa na poškodovanem mestu dobro namazal s klejem, ki ni bil več lehkotekoč, vendar pa še primerno topel. Tudi ostali del noge je namazal močno od biclja pa do kolena s klejem, potem je pa ves poklejeni del noge povil s povojem ter naposled tudi povoj, oziroma povezo dobro s klejem namazal.

Ko je šele parkrat ovil povoj okoli noge, si je prikojil nekaj po 4 cm širokih klobučevinastih krp, ki jih je potem po dolgem polagal okoli noge, dobro namazal s klejem in zavil s povojem. V četrto ure je bila poveza popolnoma gotova, kake tričetrt ure potem je pa bila že tudi popolnoma otrdela.

„Poveza bo sedaj dobro držala in preprečevala, da se nalomljene kosti ne bodo mogle premikati in druga ob drugo drgniti,“ je izjavil živinozdravnik. „Do jutri bo poveza že popolnoma trda. Žrebeta to ne bo prav nič oviralo. Če se kaka nova neprilika ne primeri, potem bo noga v štirih ali petih tednih gotovo popolnoma dobra.“

Po dokončanem poslu je živinozdravnik odšel.

Njegova napoved se je uresničila.

Navodilo, kako je spravljati in razpošiljati namizno sadje. *)

Spisal Oton Bröders, učitelj sadjarstva.

I. Spravljanje zimskega namiznega sadja.

Glavno pravilo bodi: Vsak namizni sad se mora skrbno z roko odtrgati.

Če se z njim neskrbno ravna, se rani koža, prikažejo se madeži in lise. Takšno sadje je na oči slabo, se dolgo ne drži, začne kmalu gniti in se končno slabo proda.

Zimsko sadje je tisto, ki pod navadnimi pogoji šele v drugi polovici meseca novembra za uživanje dozori.

Zimsko sadje naj se pusti kar najdalje mogoče na drevju, mašanjcelj in šampanjska rejneta najdalje. Te pozno zrele vrste množe še v teh lepih jesenskih dneh vedno sladkor in druge snovi, še rasejo, se lepšajo in postanejo bolj okusne. Majhnega mraza se ni treba preveč bati. Sadje je od listja zavarovano in zaradi sladkorja, ki ga ima dosti v sebi, ne zmrzne tako lahko. Če bi pa le enkrat sadje malo namrznilo, to tudi še ni tako hudo. Zjutraj se tako sadje ne sme z roko prijemati. Roka je topla, sad se hitro ogreje, kjer leže prsti, in tam nastanejo potem rjave lise. V takem slučaju se sadje pusti na drevesu, da se otali, in v teku dneva se brez škode obere.

Pri obiranju dolgopeceljnatih jabolk in hrušek se sad tako prime, da kazalec desne roke leži na peclju, in potem se vzdigne sad navzgor. Pri kratkopiceljnatem se sad samo malo zasučje.

Z roko obrano sadje se devlje v košaro ali predpasnik, pa tako previdno, kakor bi bila jajca. Najbolj skrbno obiranje nima vrednosti, če se pozneje sadje premetuje ali se z njim neprevidno ravna. Napolnjene košare ali predpasniki se spraznijo na majhne kupe ali pa v za to pripravljene koše. Pri visokih drevesih je umestno polne košare z vrvmi na tla spuščati, kjer jih druga oseba pristreže in izprazni. Slabo, pokvečeno, črveno sadje se ne obira v košare, ampak se pusti na drevju in se pozneje otrese. Jerbas je le za boljše sadje. Če ima delavec malovreden sad že v roki, naj ga ne dene v jerbas, ampak naj ga spusti na tla, kjer se pozneje pobere.

II. Brisanje sadja.

Tuintam imajo navado, da posebno lepa jabolka brišejo s kosom sukna, kar pa ni prav. Tako sadje je potem svetlo kakor lakirano, pa ker se je z brisanjem mastna voščena plast, ki je obdajala lupino, odstranila, se obrisano sadje ne drži dolgo.

III. Spravljanje sadja v shrambo.

Sadje, ki je bilo že prebrano, se previdno vloži v koše in se znosi v shrambo, če ni preveč oddaljena. Jako umestno je boljše sadje že pod drevesom v zabojce vložiti in te v shrambo spraviti. Tam se dene 8 do 10 zabojev drugega na drugega, tako da pri vsakem zaboju na dolgi strani 1—2 cm od zaboja prosto ostane. To omogoči, da pride svež zrak do sadja in da vlažen zrak iz zabojev shlapeva. Tu ostane sadje do razpošiljatve. Na ta način imamo natančen pregled, koliko sadja je na razpolago; prostor se prav

dobro porabi in vsa shramba ostane tako v najlepšem redu in snagi.

Ravnotako se tudi lahko ravna s sadjem za sode, da se že pod drevesom sodi napolnijo, v shrambo spravijo in tam do razpošiljatve ostanejo.

Kakor previdno se je sadje nalagalo, ravnotako skrbno se mora zlagati. Nasiplje se 0.8 do 1 m visoko. Tukaj ostane tako dolgo, da se pred razpošiljatvijo še enkrat prebere.

Za sadno shrambo nam lahko služi vsak nadzemski in podzemski prostor, če se le da dobro prezračiti in v potrebi zatemniti.

IV. Potenje sadja.

Če sveže obrano sadje naložimo v zaprtem hramu na 1 m visoke kupe, opazimo čez malo časa, da se je toplota zvišala in vlaga pomnožila. Stem, da velike množine sadja skupaj leže, nastane toplota, ki jako ugodno vpliva na boljše zorenje sadja. Zunanost sadja, ki se je spotilo, postane lepša, barva živahnejša, in sadje za pijačo daje boljši mošt, če se je poprej uležalo in spotilo.

Iz tega vzroka puščajo na Tirolskem vse sadje 8—14 dni na 80 cm visokih kupih. Po potenju se tudi malo poškodovano sadje laže odloči, ker je dobilo rjave lise.

Občutljive vrste in tedaj, če nimamo prav velikih množin sadja, je bolje, da se vložijo v zabojce in se tam spotijo.

(Dalje sledi.)

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pismeno, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edinole na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčeve ime, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na poznejše došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priložena 1 K v znamkah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 89. Kako je pregnati uši na koreninah od peteršilja na vrtu, kjer peteršilj zaradi njih bleđi, hlra in zveneva? (T. B. v L.)

Odgovor: Uši na peteršiljevih koreninah niso nobene koreninske uši, ampak listne uši, kakor danes tudi vemo, da uši na koreninah od turščice ali žita niso nič drugega kakor listne uši. Mravlje prenesejo listne uši iz raznovrstnega drevja pod zemljo na korenine raznih rastlin, kjer se preživljajo s sokom iz korenin. Mravlje jim delajo pot ali jih pa kar naravnost prenašajo na najsočnejše korenine, ki vsled izsrkavanja soka opesajo in končno tudi njih nadzemski deli, zato rastline hirajo in slednjic odmro. Listne uši namreč izcejujejo nek sladke sok, za katerim mravlje silno gredo. Mravlja s ščegetanjem prisili uši izcejevati sok in za plačilo jih ščiti in s hrano preskrbljuje. Mravlje se tako rekoč pečajo z neko vrsto živinoreje. Poskusite zalivati peteršilj z 1 % tobakovo vodo, ki uši pomori, če pride do njih; nimamo pa izkušnje, če tobakova voda morda peteršilju ne bo škodovala, zato najprej naredite poskušnjo le z nekaterimi rastlinami. Kadar peteršiljevo gredo izpraznite porjavite vse korenine ter jih z ušmi vred na kak način uničite, da jim vzamete priliko se prihodnje leto razmnoževati. Poglavitno sredstvo pa je in ostane: na vsem drevju na vrtu listne uši pridno zasledovati in jih s tobakovo vodo zatirati. Kjer mravlje po drevju lažijo, tamkaj so navadno

*) Posneto po knjigi Štajerske c. kr. kmetijske družbe.

listne uši, in sicer največkrat pod listjem in na mladih poganjkih, in ker imajo uši mnogokrat isto barvo kakor listje, zato se jih prav lahko prezre. Sličnost barve ali celo oblike kake živali z okolico v kateri živi imenujemo „mimikri“ in skupno življenje kakih živali, ki si ena drugi pomagajo, v tem slučaju skupno življenje mravelj z listnimi ušmi, se imenuje „simbioza.“

Vprašanje 90. Zakaj dobivajo trte bledico in kako jo je odpraviti? (J. T. v R.)

Odgovor: Bledico na trtah povzroča ali prevelika mokrota v spodnjih plasteh zemlje, kjer se nahajajo korenine, ali pa napačna ameriška podloga, ki imate nanjo svoje trte cepljene in ki ni primerna za Vašo zemljo. Če je mokrota vzrok, potem se mora voda na kak primeren način odpeljati. Če se pa vzrok napačne ameriške podloge, potem se pa ne da veliko storiti, kajti v tem slučaju tudi dobro gnojenje nič ne pomaga in naj Vam bo to v pouk, da pri kakem novem zasajanju vinograda vzamete cepljenke, ki imajo za Vašo zemljo primerno ameriško podlogo. Včasih se bledica z dobrim učinkom vsaj začasno odpravi, če se obolele trte zalijejo s 5% raztopino zelene (železne) galice.

Vprašanje 91. Poštupanje krompirja z žvepleno moko v jeseni pri spravljajanju v shrambo, se mi je izborno sponeslo in ni prav nič krompirja zgulilo. Ali bi bilo umestno tudi drugo povrtino na tak način v shrambi z žvepleno moko poštupati, da ostane zdrava in ali bi krmljenje tako požveplanih krmil prasičem ne škodovalo? (J. R. v T.)

Odgovor: Iz žveplene moke se pri navzočnosti zraka prav počasi tvori žveplena sokislina, in sicer v tako majhni množini, da krompirju in drugi podobni povrtini nič ne škoduje, pač pa ovira rast in razmnoževanje veliko vrst gliv, ki povzročijo gnlobo in druge boleznih hranjenih sočnih krmil. Če se z žvepleno moko poštupana krmila tudi neizprana poklačajo prasičem ali drugim živalim, to nič ne škoduje, kajti žveplo je neraztopljivo v želodčnem soku in v soku tankih, t. j. prvih črev in šele soki konec črev, t. j. v mastniku so sposobni počlo množino žvepla raztopiti in ga vrkati. To vsrkano žveplo pa ni škodljivo, ampak je celo zdravo. Pri prasiču pa s takim vsrkavanjem žvepla sploh ni računati, kajti on nima le zelo kratkih črev, ampak tudi silno hitro prebavlja in zato neprebavljiva kрма ne ostaja dolgo v njem. Kaka nevarnost za zdrave živali bi utegnila le tedaj nastati, če se krompir ali povrtina premočno z žvepleno moko poštupajo, vsled česar bi se stvorilo razmeroma veliko žveplene sokislne, ki je seveda zdravju škodljiva. Tega se pa ni bati, kajti na 100 kg krompirja ali povrtine naj se porabi samo 60 do 70 g žveplene moke. V sedanjih časih, ko moramo vsestransko varčevati z vsemi pridelki in moramo paziti, da se ne pokvarijo, toplo priporočamo štipanje krompirja in povrtine v shrambah z žvepleno moko; opozorimo pa, da je danes ni nikjer dobiti in naj tisti v vinorodnih krajih, ki je imajo, ž njo varčujejo.

Vprašanje 92. Ali imajo tisti, ki kupujejo živino za preskrbljevanje vojakov pravico pri obračunu kako vsoto odtegniti? Tako so n. pr. meni pri par volov odtegnili 10 K od pogojene kupne vsote. (F. G. v Z.)

Odgovor: V imenu vojaštva nihče ne kupuje živine, ampak so trgovci z živino, ki vojaštvo z živino ali z mesom zalagajo in te je smatrati pri kupčiji kakor vsakega drugega trgovca, in nimajo pravice pod nobeno pretvezo kaj odtrgati od pogojene kupnine. Vi torej lahko, če treba tudi sodnijskim potem od kupeca zahtevate plačilo cele pogojene vsote.

Družbene vesti.

* Oddaja iz vojaških konjskih bolnic izločenih konj, ki niso za vojaške namene več porabni, je za Kranjsko od c. kr. kmetijskega ministrstva izročena c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani. Od meseca decembra l. l. doslej je kmetijska družba dobila in oddala 64 takih konj, torej silno počlo število, in v bližnji bodočnosti se je nadejati le še semtertje kakega konja, kajti tisti konji, ki niso kmalu ozdravljivi se odslej naprej na mestu pokončajo, oziroma zakoljejo in se meso porabi za vojne vjetnike. Če so taki izločeni konji na razpolaganje jih dobe le kmetovalci, ki so morali svoje konje za vojne namene oddati in med temi tisti, ki so najbolj potrebni, t. j. taki revni posestniki, ki nikakor ne morejo kupiti drugega konja po današnji visoki ceni. Premožni posestniki naj torej ne delajo ovir z nepotrebnimi prošnjami revnim prosilcem. Načelo kmetijske družbe je po možnosti enakomerno ustreči prosilcem po celi deželi in je sedaj še nad 300 občin v deželi, v ktere ni prišel še noben tak konj in se sploh ni nadejati, da se bo mogla vsaka občina vpoštevati. Prošnje posameznih občin kar za 6—10 konj se sploh ne rešijo, ampak kadar je prilika, le prošnje posameznih kmetovalcev, ki se izkažejo, da so vse konje oddali in so tako revni, da drugega konja ne morejo kupiti. Sedaj leži pri kmetijski družbi nad tisoč prošenj, od katerih bodo morda le nekatere ugodno rešene. Kjer je v kako občino že prišel kak tak konj se drugi ne bo več oddal. Kmetijska družba nujno prosi, da se je z nepotrebnimi prošnjami ne nadleguje, zlasti naj osebno nihče ne hodi okoli družbenih zastopnikov, ki nimajo časa vsakemu posebej razlagati kako zadeva stoji.

Ugodna prilika letos v jeseni prodati sadni mošt. Cesarski nemški konzulat v Trstu (sedaj v Ljubljani v vladni palači) objavlja, da bo letos v Nemčiji veliko popraševanje po sadnem moštu. Kdor more sam ali skupno z drugimi prodati cel vagon sadnega mošta naj se obrne na državno nemško špedicijsko tvrdko Rob. Metzger v Trstu, sedaj na Dunaju, I. Franz Josefa 7 (brzojavni naslov: Metzgerius Wlen), ki priskrbi wagone s kotlom, kakor so za razpošiljanje vina. V poštev pride le pravilno izdelan, zdrav sadni mošt.

Diamalt se dobi v pločevinastih ročkah po 4½ kg, ki stanejo po 8 K, dobe se pa sedaj tudi manjše ročke po 1 kg, ki stanejo 2 K (brez poštnine.) Opozarjamo na spis „Diamalt, dober pripomoček pri peki“ v peti številki letošnjega „Kmetovalca“.

Za vinogradnike in vinske trgovce ima družba v zalogi sledeči novi dve kletarski potrebščini: 1. **Bernadotov vinomer** (vinsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potem. Cena temu vinomeru je 6 K ter je denar pri naročitvi naprej poslati. 2. **Eponit**, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnolobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. Kg eponita stane 5 K brez poštnine in zavoja. Množine eponita po 10 kg se pošilja za 60 vinarjev s poštnino in zavojem vred kakor vzorec brez vrednosti in je denar naprej poslati.

* Umetna gnojila:

Kalisuperfosfat po K 15—100 kg, pri celem vagonu franko na vsako postajo s popustom 25 kron.

Kalijevo sol po K 13.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 7 K. Kdor gnoji travnike s kostno moko ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kaljevo soljo ali s kajnitom. Na oral je računati 200 kg kostne moke in 100 kg kalijeve soli.

Kajnit po 6 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 17 K 100 kg z vrečo vred. Kostno moko je rabiti v zvezi s kaljevo soljo ali s kajnitom.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisljine, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijevga dušika, oddaja družba po 24 K 100 kg z vrečo vred.

* Za živinorejce ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje goveda hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Klažno apno, 38—42%, precipitirano (ne žgano) blago, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg po 26 h. V manjših množinah pa po 28 h kg. Za manjše pošiljateve na zunanje se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja.

Sezamove tropine. Družba je ugodno kupila večje množine najfineje zmletih sesamovih tropin in jih oddaja po K 50—100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo v vrečah po 60 do 75 kg. Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin, ker oljnatih tropin v doglednem času sploh ne bo več dobiti.

Orehove tropine po K 50—100 kg.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe za l. 1914.

(Dalje.)

7. Priskrbovanje kmetijskih potrebščin družbenim udom je družba pričela redno že leta 1868., torej že pred 47 leti. To priskrbovanje kmetijskih potrebščin se je sčasoma tako razvilo, da družba lahko s ponosom gleda na to svoje delo, pri čemer je pa posebno vpoštevati dejstvo, da se vsa naročila ne vrše samo skupno po podružnicah, ampak da se mora izvršiti veliko število posameznih naročil, in odtod prihaja, da je bilo lansko leto vsega skupaj izvršenih 30.066 pošiljatev. To družbeno priskrbovanje kmetijskih potrebščin nikakor ni soditi le iz kvantitativnega, ampak predvsem iz kvalitativnega in kmetijstvo pospešujočega stališča, kajti to posredovanje ne meri le na to, da družba priskrbuje svojim udom gospodarske potrebščine v zajamčeni kakovosti, ampak da dela zanje potom strokovnih spisov strokovno propagando in polagoma vpeljuje nove doslej pri nas nepoznane, a veddarle potrebne gospodarske potrebščine, ki kmetijsko produkcijo zboljšajo in povišajo. To posredovanje je danes raztegnjeno skoraj na vse gospodarske potrebščine, razen na tiste, ki jih je v poštenem trgovstvu vsled tekmovanja dobiti po primerni ceni in v dobri kakovosti, ker ni družbena naloga tekmovati z legalnim in poštenim trgovstvom, ki ga nikakor ne gre podcenjevati. Potom tega priskrbovanja je kmetijska družba uvedla v deželo celo vrsto neobhodno potrebnih gospodarskih potrebščin, ki niso bile poprej med našimi kmetovalci niti po imenu znane. Kot nove gospodarske potrebščine je kmetijska družba lansko leto pričela priskrbovati ribjo moko, apneni dušik, antiavit, eponit, Bernadotov vinomer, in v pričetku tega leta še diamalt. Ribja moka kot močno krmilo za prasiče daje tem živalim neobhodno potrebnih živalskih

beljakovin in brez posebne propagande se je tega močnega krmila v teku enega leta oddalo celih 7 vagonov, kar spričuje kako dobre uspehe dosegajo prasičerejci s tem krmilom. Žal je nemška vlada izvoz tega krmila prepovedala, kupljena zaloga je popolnoma pošla in tarnanje prasičerejcev po tem močnem krmilu je dokaz kako dobro učinkuje. Apneni dušik je novo in v gotovih razmerah najceneje dušičnato umetno gnojilo, ki se v državi, in sicer v Dalmaciji izdeluje. Ceneno dušičnato umetno gnojilo je za nas na Kranjskem silne važnosti, kajti naše kmetijstvo trpi na pomanjkanju dušika v zemlji in v hlevu, zato nimamo še tistih uspehov, ki jih dosežejo v deželah, kjer stoji kmetijstvo vsled boljšega strokovnega izšolanja kmetovalcev na višji stopnji. Tega novega umetnega gnojila je družba oddala koj v pričetku znatne množine in letos spomladi, ko bi ga najbolj rabili, ga pa ni bilo več dobiti, kajti vsled vojne je vojni erar vse zaloge rekviriral, ker rabi ogromne množine dušika za izdelovanje raznih vrst smodnika in razstreljiva. Antiavit je zanesljivo sredstvo v varstvo semena pred ptici in zlasti pred vranami, o katerih škodljivosti se je v zadnjem času močno tožilo. Velika množina antiavita, ki se je doslej že oddala, spričuje, da se je to sredstvo tudi pri nas dobro sponeslo. Eponit je sredstvo, ki vzame vinu in žganju razne napačne okuse in so preskušnje pokazale njegov dober učinek, kar tudi spričuje veliko oddajo eponita. Bernadotov vinomer je silno preprosto sredstvo hitro določiti precej natančno množino alkohola v opojnih pijačah in ima v rokah lajka vsekako prednost pred običajnimi vinskimi tehtnicami. Diamalt, ki ga je družba letos vpeljala, je priznано in že dolgo let preskušeno sredstvo za boljšo peko kruha, zlasti za kruh iz mok, ki imajo malo kleja, kar je posebno v sedanjem času važno, ker imamo na razpolaganje večinoma le slabe moke zaradi pomanjkanja običajnega dobrega krušnega žita.

Da bodo čč. gg. udje videli kako velik promet je pri družbi s priskrbovanjem gospodarskih potrebščin, naj služijo naslednja števila:

Kmetijska družba je l. 1914. izvršila:

5196 pošiljatev	4918 strankam	raznih semen	v teži	83.267 kg
5755	5006	umetnih gnojil	"	2.153.700 "
9657	8134	raznih močnih krmil	"	947.410 "
8034	730	galice in žvepla	"	226.155 "
7449	7417	raznega kmetijskega orodja in strojev	"	(Dalje sledi.)
1772	1172	sadnega drevja.	"	

Razglas

o oddaji plemenskih prasičev.

C. kr. kmetijska družba kranjska oddaja s pomočjo državne podpore in s pomočjo deželne podpore dogovorno z deželnim odborom kranjskim žlahtne plemenske prasiče, večinoma z dolgimi, visečimi ušesi, po znižani nakupni ceni iz deželnih prasičerejskih zavodov, oziroma postaj, pod nastopnimi pogoji:

1. Sedaj so na razpolaganje in se zato oddajajo plemenski prasiči večinoma čez pol leta stari.

2. Znižane cene plemenskim prasičem so K 2-40 za kg žive teže in so torej nižje kakor tržne cene. Plemenski prasiči so seveda veliko dražji in se plača razlika med gorenjo in nakupno ceno iz deželne, oziroma državne podpore.

3. Oddajajo se ali sami mrjasci, ali mrjasec s svinjico, ali pa tudi same svinjice, če je v bližini kak družben mrjasec.

4. Kdor prasiče prevzame, se mora pismeno zavezati:

a) da jih bo imel za pleme najmanj dve leti,

b) da bo naznanil kmetijski družbi, kadar jih bo nehal imeti za pleme,

c) da bo pripuščal mrjasca tudi k svinjam drugih gospodarjev.

Došle prošnje bo odbor reševal vedno takoj, kakor hitro bodo naprošene živali na razpolago.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.